

AKTUÁLNA A DÔLEŽITÁ PROBLEMATIKA

▼ V súčasnej epoche, ktorej hlavným obsahom je prechod od kapitalizmu k socializmu, v epoche socialistických a národnoslobodzovacích revolúcií, v epoche likvidácie koloniálneho systému a prechodu stále nových národov na cestu socializmu, v epoche víťazstva socializmu a komunizmu vo svetovom meradle, s osobitnou dôležitosťou vystupuje do popredia význam marxisticko-leninskej teórie revolúcie. I keď hlavná cesta k socializmu bola už prekliesnená a kráča po nej dnes už veľa národov, ostáva trvalou úlohou nielen rozširovanie teórie socialistickej revolúcie, ale aj jej ďalšie rozpracovanie a rozvíjanie v súlade s novými konkrétnymi historickými podmienkami vo svete a v jednotlivých krajinách. Preto treba s osobitnou pozornosťou privítať prácu Stanislava Kučeru *O socialistické revolúci* (SNPL, 1962, str. 267.)

Marxisticko-leninská teória socialistickej revolúcie, rovnako ako ostatné časti tohto učenia, vo zvýšenej miere je dokladom toho, že v tomto učení niet žiadnej raz navždy danej schémy, ktorej poučky a uzávery sú raz navždy dané a konečné, platné pre všetky krajiny a podmienky. Marxizmus-leninizmus je živé učenie, ktoré sa neustále vyvíja a obohacuje na základe vývinu spoločnosti, na základe riešenia nových problémov, ktoré prináša spoločenský život. Práca S. Kučeru plne zvyrazňuje túto skutočnosť. Autor zvládol obsiahly materiál a prístupnou formou rozoberá jednotlivé otázky. Predmetom práce sú otázky veľmi závažné a náročné. V práci sú rozvedené a riešené otázky

leninského poňatia socialistickej revolúcie, pričom autor osobitne využíva, interpretuje a rozvádza Leninov prínos, prínos XX. a XXI. sjazdu KSSS, ako aj prínos porád a vyhlásenia komunistických a robotníckych strán z novembra r. 1960. Práca je záslužná predovšetkým pre ucelené zhrnutie a podanie pohľadu na vznik, vývin a ďalšie rozpracovanie marxisticko-leninskej teórie socialistickej revolúcie. Autor sa musel vyrovnáť s mnohými otázkami, pričom možno povedať, že vcelku úspešne splnil úlohu, ktorú si vytýčil a ktorú očakávame od takejto práce.

V spoločenskom pohybe pristupujú stále nové skutočnosti a zmeny s takou rýchlosťou, že teoretická práca v priebehu jej „výroby“ svojím spôsobom „zastará“, nie je celkom úplná, vzhľadom na nové skutočnosti, ktoré sa objavili medzitým a ktoré autor práce z pochopiteľných príčin nemohol v práci obsiahnuť a využiť. To platí aj o práci S. Kučeru, ktorú autor ukončil 1. V. 1961, ktorú však dostáva čitateľ do rúk v roku 1962. Pochopiteľne, že túto skutočnosť nemožno v žiadnom prípade chápať ako výhradu a kritiku práce autora. Konečne nemožno tvrdiť, že by autor musel v základe meniť závery svojej práce. Rozhodne sa však XXII. sjazd KSSS stal natoľko významným medzníkom a tak vlastným nášmu nazeraniu, že nemožno prejsť bez poľutovania tú skutočnosť, že jeho materiály a najmä nový program KSSS, ktorý by v značnej miere bol obohatil a rozšíril riešenia a závery recenzovanej práce, autor nemohol použiť. Máme na mysli predovšetkým

také skutočnosti uvádzané v novom programe KSSS, ako je napr. to, že v novej historickej situácii môže si robotnícka trieda v mnohých krajinách ešte pred zvrhnutím kapitalizmu vynútiť na buržoázii také opatrenia, ktoré presahujú rámec obvyklých reforiem a majú životný význam pre robotnícku triedu a rozvoj jej boja za socializmus, ako aj pre väčšinu národa, a ďalej v novom programe uvádzanú možnosť, že totiž za stále rastúceho vplyvu síl socializmu môže v niektorých krajinách vzniknúť situácia, ktorú predvídali Marx a Lenin, situácia, v ktorej bude pre buržoáziu výhodné súhlasiť s odpredajom základných výrobných prostriedkov a pre proletariát bude výhodné si ich „zakúpiť“ atď. (Pozri Programy KSSS, SVPL, 1962, str. 71, 74). Rovnako ďalšie nové hľadiská a tvorivé rozpracovanie marxisticko-leninskej teórie, ktoré sú obsiahnuté v materiáloch XXII. sjazdu KSSS a v novom Programe KSSS, nemohli byť, pochopiteľne, pojaté do práce s. Kučeru.

Pri všetkom tom práca S. Kučeru je dôležitým prínosom a príspevkom do našej pôvodnej literatúry. Autor v podstate úspešne splňa svojou prácou časť úlohy, ktorú majú pracovníci ideologického frontu voči našej súčasnosti.

Po úvode, v ktorom S. Kučera osvetľuje význam teórie socialistickej revolúcie, ako aj náhľady protimarxistických teoretikov, nasleduje vlastná práca, ktorú si autor rozvrhol do štyroch kapitol.

V prvej kapitole S. Kučera rozoberá leninské poňatie socialistickej revolúcie, pričom sa sústreďuje na charakter súčasnej epochy a podmienky rozvoja revolučného hnutia. V tejto kapitole rozoberá autor otázky podstaty socialistickej revolúcie, jej podmienky a hybné sily, ako aj otázky súvisiace s charakterom revolúcie. Autor podáva vývin názorov klasikov marxizmu-leninizmu, ktorý zodpovedal stavu konkrétnych spoločenských podmienok, pričom naznačuje a rieši dialektickú spätosť demokratických a socialistických premien v súčasnej epoche.

V druhej kapitole, v ktorej autor rozoberá otázku boja pre získanie mäs pre socialistickú revolúciu a jeho hlavné formy, bližšie rieši vzťah demokratického a socialistickeho hnutia, otázku boja o jednotu robotníckej triedy, ako aj problém národných a štátnych zvláštností v boji komunistov o dôveru mäs. V tejto kapitole si zasluhuje osobitnú pozornosť rozbor vzťahu demokratickeho a socialistickeho hnutia, ktorú autor podáva v historickom priereze a spojenú so zovšeobecňujúcimi závermi. Rovnako aj ďalšie časti tejto kapitoly patria k najlepším miestam práce.

Obsahom tretej kapitoly je leninské učenie o revolúcii ako zdroji víťazstva pracujúcich v boji o štátnu moc. Autor v tejto časti práce rozoberá otázky v historickom slede od VII. kongresu Komunistickej internacionály cez tvorivé uplatnenie a rozvinutie leninského učenia o revolúcii v našej vlasti až po skúsenosti z boja o víťazstvo ľudovej demokracie. K obsahu tejto kapitoly sa ešte vrátíme.

Vo štvrtjej kapitole, ktorá má názov *Leninské učenie o revolúcii — vedecký základ súčasnej stratégie a taktiky medzinárodného robotníckeho hnutia*, rieši autor ďalej problémy foriem prístupu k socialistickej revolúcii v súčasných podmienkach, možnosti a perspektívy mierového spoluzitia a súťaženia socializmu a kapitalizmu.

Pri celkovom kladnom hodnotení práce S. Kučeru a pri vyzdvihovaní najmä uceleného a komplexného podania a riešenia otázok teórie socialistickej revolúcie považujeme za potrebné pozastaviť sa pri niektorých momentoch, ktoré práci uberajú a ktoré sú poznačené určitými nedostatkami, a to tak v postupe, ako aj v riešení jednotlivých otázok. Autor upadá v práci miestami do historizujúceho opisu, bez toho aby súčasne historické fakty analyzoval a zovšeobecňoval. Robí tak na inom mieste, kde potom teoretické riešenie je odtrhnuté od konkrétneho materiálu. Práca taktó budí v niektorých miestach dojem

roztrieštenosti a opisnosti. Pochopiteľne, že tu nejde o otázky ľahké a jednoduché. Domnievame sa, že podstata týchto nedostatkov, ktoré sa týkajú jednotlivých častí tretej a štvrtej kapitoly, spočíva v ťažkostiach a problémoch, pred ktorými stojí vlastne širší okruh pracovníkov spoločenských vied, t. j. pred problémom dôsledného uplatnenia logicko-historickej metódy pri riešení otázok spoločenského života. Je potrebné rešpektovať právo autora na vlastnú predstavu o stavbe práce, pritom však samotná stavba práce S. Kučeru budí dojem, že bola v mnohom základom uvádzaných nedostatkov. Autor akoby nemal jednotný metodický postup, keď miestami upadá do historizujúceho opisu a na iných miestach sa prejavuje nedostatočne uvádzanie historických faktov. Možno to pozorovať pri porovnaní dvoch častí tretej kapitoly, *VII. kongres Komunistickej internacionály a Tvorivé uplatnenie a rozvinutie leninského učenia o revolúcii v našej vlasti*. Rovnako aj štvrtá kapitola nesie stopy roztrieštenosti a opisnosti. I keď ide o zaujímavé uvádzanie konkrétnych údajov o situácii v jednotlivých krajinách a o politike marxistických strán, v časti, v ktorej autor rozoberá formy prístupu k socialistickej revolúcii v súčasných podmienkach, nepodáva z hľadiska jednotnacej ústrednej myšlienkovvej nite. Príklady sú dosť mechanicky zoradené vedľa seba, bez hlbšej analýzy a poukazu na všeobecné a zvláštne. Úroveň a spôsob spracovania podstatnej časti práce svedčí o tom, že autor má predpoklady pre také podanie tejto problematiky, ktoré by nebolo poznačené uvádzanými nedostatkami.

Málokto rá problematika bola predmetom toľkých diskusií a bojových polemík ako práve otázka charakteru našej revolúcie, a to predovšetkým jej prvej etapy. Nevdôjak sa v nedávnej minulosti natískal pohľad, že revolučné sily vedené Komunisticou stranou Československa potrebovali menej času na jej uskutočnenie ako teoretickí pracovníci na rozriešenie otázky, aký

mala charakter. S. Kučera správne rieši a chápe novosť historických podmienok po druhej svetovej vojne, v ktorých sa uskutočňovala revolúcia u nás a v iných ľudovodemokratických krajinách. Výstižne rieši dialektickú spätosť a podmienenosť demokratických a socialistických opatrení. Pritom však práve vzhľadom na predchádzajúcu situáciu v riešení otázky charakteru našej revolúcie, na náhlady vyjadrené v diskusiách a prácach, ktoré neostali bez vplyvu na nazeranie širšieho okruhu, ostal autor dlhý zaujatím konkrétneho stanoviska voči názorom prekonaným a nesprávnym.

Pri riešení problémov revolučného vývinu u nás je potrebné poukázať ďalej na niektoré, i keď čiastkové nedostatky. Autor veľmi kuso a krátko prechádza z obdobia rokov 1938 do obdobia rokov 1945 (str. 145—149), pričom znalosť mnohých nových momentov predpokladá u čitateľa, bez ich osvetlenia. Pochopenie a osvetlenie mnohých nových osobitých stránok našej revolúcie a vôbec revolúcií po druhej svetovej vojne je možné iba na základe rozboru podmienok v rokoch druhej svetovej vojny, a najmä v období po napadnutí SSSR hitlerovským Nemeckom (Vznik Národného frontu, účasť a úloha buržoázie, etape národnej a demokratickej revolúcie atď.). V podaní s. Kučeru ostávajú niektoré nové momenty pre menej zasväteného čitateľa nevysvetlené, čo do príčin ich vzniku, ako aj ich ďalšieho vývinu a osudu. Bolo by sa žiadalo — a autorovi sa tu núkala vítaná príležitosť objasniť a rozobrať postup jednotlivých hybných síl našej revolúcie. Rovnako pri hodnotení významu skúseností z využitia parlamentu vo vývine našej revolúcie autor nie dosť hlboko dovádza hodnotenia a zovšeobecnenia z prínosu našej cesty pre vypracovanie záverov o možnosti parlamentnej cesty od kapitalizmu k socializmu.

Uvádzané pripomienky k práci S. Kučeru nemožno chápať ako zamietavú kritiku. Ide o prácu dôkladnú, pričom spo-

menuté nedostatky neznižujú hodnotu a kvalitu práce ako celku. S. Kučera podáva komplexné riešenie otázok socialistickej revolúcie a možno ju plne odporúčať do pozornosti čitateľov. Prístupnou formou podáva závažné riešenia otázok marxisticko-leninskej teórie revolúcie, na

podklade rozsiahleho materiálu, z ktorého vyvodzuje správne závery. Prácu možno teda odporúčať najširšiemu okruhu čitateľov, pričom hodne nového a podnetného prináša aj pre pracovníkov na úseku marxisticko-leninskej teórie.

F. Vartík

KYBERNETIKA A KOMUNIZMUS

Na našom knižnom trhu sa v posledných mesiacoch stále častejšie objavujú publikácie z oblasti kybernetiky. Okrem niekoľkých základných pojednaní sú to predovšetkým popularizačné práce (pôvodné i preložené), v ktorých sa perspektívne problémy riešia zväčša len na základe vlastných úvah autorov. Treba preto uvítať zborník článkov popredných sovietskych odborníkov v kybernetike*), ktorí pod vedením akademika Berga pracujú na využití kybernetiky v socialistickej vede a hospodárstve.

*

Úvodná obsiahla štúdia akademika A. I. Berga vychádza z Programu KSSS a poukazuje na význam riadenia pri výstavbe komunizmu. Význam automatizácie pre národné hospodárstvo sa nám ozrejmi, keď si uvedomíme, že v SSSR asi 40–60 % pracujúcich sa zaoberá pomocnými, v podstate ešte nemechanizovanými prácami. Produktivita práce robota, ktorý riadi stroj alebo výrobnú linku sa rovná produktivite stoviek fyzicky pracujúcich ľudí. Len v posledných rokoch vďaka kybernetike je možné zvyšovať efektívnosť práce človeka vo všetkých oblastiach. V ďalšej časti štúdie redaktor zborníka stručne poukazuje na význam všetkých 19 článkov v zborníku. Záverom autor zdôrazňuje, že matematizácia prírodných a spoločenských vied

umožňuje poznať zákonitosti prírody i živého organizmu a využiť ich na uspokojovanie ľudských potrieb. Úlohy stavané pred sovietskú vedu si vyžadujú pripraviť veľké množstvo mladých vedeckých pracovníkov. Štatistika UNESCO ukazuje, že počet vedeckých pracovníkov na svete sa zdvojnásobuje každých 10 rokov, zatiaľ čo počet obyvateľov za 40 rokov. Musí sa preto rozšíriť vedeckovýskumná základňa, prístrojové vybavenie laboratórií vysokých škôl a výskumných ústavov. Základnou úlohou kybernetiky je vypracovať také nové metódy pre riadenie národného hospodárstva, výroby a vedeckého výskumu, ktoré by viedli k cieľu pri najmenšej spotrebe času, práce, materiálnych prostriedkov a energie. Podľa názoru akademika Keldyša treba aktivizovať výskumy v oblasti kybernetiky a spojiť ich v príslušnom ústave, alebo koordinovať pomocou osobitného orgánu.

Ďalšia štúdia je venovaná niektorým metodologickým problémom kybernetiky. I. B. Novikov tu podrobne analyzuje procesy riadenia a optimalizácie, ktoré majú pre kybernetiku určujúcu úlohu. Pokiaľ ide o otázku podstaty informácie, treba ju riešiť pomocou leninskej teórie odrazu. Informácia je usporiadaný odraz. Súvislosť negatívnej entropie a informácie vyplýva z jednotnosti hmoty a jej vlastností. Tak potom zhoda vzorcov pre entropiu a množstvo informácie nie je náhodná. Ďalej sa autor zaoberá špecifickými zvláštnosťami odrazu v súvislosti s človekom a strojom. Otázka podstaty ľud-

*) *Kybernetika na službu komunizmu*, tom I. Sborník statej pod redakciou akad. A. I. Berga. Gosud. energet. izdat., Moskva — Leningrad 1961, 312 str.